LA BANDA DE LLUCMAJOR: 175 ANYS DE MÚSICA (1842-2017)

Maria Ginard Puigserver

PREGÓ DE FIRES 2017

Edita: Ajuntament de Llucmajor

Disseny i impressió: Grafic Art Palma S.A.

Palma. Setembre 2018

DL: PM 1201-2018

LA BANDA DE LLUCMAJOR: 175 ANYS DE MÚSICA (1842-2017)

Maria Ginard Puigserver

PREGÓ DE FIRES 2017

Lluís Segura, regidor de Cultura; Catalina Puig, presentadora; Maria Ginard, pregonera, i Bernadí Vives, batle de Llucmajor, el dia del pregó (28 de setembre de 2017) al Claustre de Sant Bonaventura.

PRESENTACIÓ

Senyor batle, digníssimes autoritats, amics i amigues,

Acabat l'estiu ens trobam els llucmajorers, avui, vigília de Sant Miquel, en la cita anual per encetar el temps de fires amb el pregó. Un pregó que, més enllà de dur-nos l'anunci d'actes, d'activitats, mostres, exposicions i festa, esdevé per al nostre poble referent i font rigorosa de coneixement local.

Com que m'ho ha demanat la mateixa pregonera, no podia negar-me a fer la seva presentació en aquest bell Claustre de Sant Bonaventura, tot i no tenir jo habilitats pròpies per dur a terme aquesta tasca. I especialment no m'hi podia negar pel motiu que enguany l'Ajuntament ha escollit dignificar i enaltir la celebració del 175è aniversari de la nostra estimada Banda de Música de Llucmajor.

Així, Maria Ginard Puigserver ens exposarà avui la història de la Banda, història que ha estat possible gràcies a la dedicació de cada un dels músics que n'han format part al llarg de tot aquest temps.

Maria Ginard va néixer a Llucmajor el 14 de desembre de 1969. Es va iniciar en els estudis musicals el 1978 quan tenia 8 anys i ha format part de la banda des de les processons de Setmana Santa de l'any 1979. És avui una de les persones presents que més ha persistit en aquesta agrupació, pel plaer que comporta formar-ne part, i hi ha restat fidel malgrat els entrebancs de tots tipus que sorgeixen a la vida de qualsevol de nosaltres.

I és per ella, per la Banda, que el vincle entre presentadora i pregonera es va engendrar, de ben nines. «Les nines», ens deien, amb una flauta als llavis i moltes converses de faristol, totes envoltades d'aquells músics que amb certa incomoditat ens acolliren i just davall la batuta del mestre director Vicenç Castellano Alcaide, home afable i pacient com no n'he conegut d'altre.

Rítmicament de setmana a setmana vàrem créixer, amb la fortuna de rebre una formació musical que ha de ser avui agraïda a l'afany dels nostres pares, Toni i Andreva i Mateu i Margalida.

També al mestre flautista Enrique Palau Benlloch, instructor exigent, dels que ensenyen de debò, sempre buscant l'excel·lència, de tècnica precisa i expressivitat extrema, que ens va conduir musicalment fins a la nostra majoria d'edat i l'obtenció de la titulació de grau professional.

Moltes anècdotes guardam d'aquell temps, molta complicitat mútua i connexió plena amb la interpretació artística. Aquest és el vertader tresor de la nostra amistat.

I arribaren els estudis universitaris. Na Maria partí cap a Barcelona el 1987. La seva elecció era nítida, volia estudiar Filologia Clàssica. Obtingué la llicenciatura a la Universitat de Barcelona el 1992 en l'especialitat de Grec. Va completar la seva tesina (*El llinatge de Dròpidas: Plató i la seva família*) el 1996, i el 1997 obtingué el Premi extraordinari de llicenciatura de la Universitat de Barcelona. Amb la tesi *BIOI. Tradicions biogràfiques dels poetes mítics grecs*, qualificada d'«excel·lent cum laude» el 2015, és ara doctora en Filologia Clàssica.

Va iniciar-se en l'activitat professional durant els cursos 1990-1992 amb el programa de col·laboració educativa de la Universitat de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans per a l'elaboració del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC), feina prèvia a la publicació del *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC).

Just llicenciar-se, el mateix 1992 va començar a exercir la docència com a funcionària del cos de professors d'ensenyament secundari de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en l'especialitat de Grec. A més d'aquesta especialitat, el 1999 adquirí la de Llengua i Literatura Catalanes. Ha duit a terme aquesta tasca en instituts d'educació secundària a Sant Antoni a Eivissa, a Manacor, a s'Arenal i a Llucmajor, i ara és professora de grec i llatí a l'institut Joan Maria Thomàs de Palma.

No ha escatimat esforços a participar en la gestió acadèmica i en projectes d'innovació educativa en l'àmbit de l'educació secundària. També en projectes d'intercanvi de professorat, com l'organitzat per la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears entre el Regne Unit (Escòcia) i les Illes Balears el 2001.

En l'àmbit local, ha col·laborat en la revista *Llucmajor de Pinte en Ample* en el període 2004-2011, preparant les cròniques de les actuacions i activitats de la Banda de Música. A hores d'ara és

integrant, entre altres doctors, del comitè científic format per dur a terme, el proper novembre, les I Jornades d'Estudis Locals de Llucmajor.

Arribada aquí, no puc deixar de fer partícips d'aquest bagatge curricular el seu home, Macià Mut Puigserver, i els seus fills Francina i Mateu, perquè sense un bon suport de l'entorn immediat, aquestes fites, per a una mare de família, no són possibles.

En conclusió us dic que na Maria és d'aquelles persones que el que decideix fer, ho fa amb passió, amb cura, amb responsabilitat, amb precisió. Fent-ne una analogia popular, tot com les seves coques bambes de Nadal embolicades amb paper de seda de colors (i qui les ha tastades, sap bé a què em referesc). Així també avui, amb el pregó *La banda de Llucmajor: 175 anys de música,* ens farà recórrer, després d'una recerca destriada, cada una de les èpoques que la banda ha travessat. Molts detalls ens en donarà; ara bé, jo us recoman no només escoltar, sinó que a les seves paraules hi poseu la vostra imaginació i ben segur veureu i sentireu, passant per la vostra ment, cada un dels protagonistes, cada sonada, d'aquesta història.

Maria, teu és l'auditori.

Catalina Puig Prohens

LA BANDA DE LLUCMAJOR: 175 ANYS DE MÚSICA (1842-2017)

Bon vespre a tots i gràcies per ser aquí.

Moltes gràcies, Cati, per aquestes paraules. Gràcies per haver volgut acompanyar-me avui vespre, aquí, seure devora, cadira amb cadira, precisament en dijous, el dia d'assaig de la banda de tota la vida.

No puc començar sense fer públic el meu agraïment a la banda i a la junta directiva, que m'han confiat la representació d'aquesta institució en una conjunció tan especial, el pregó de les fires i els 175 anys de la fundació de la banda.

Per descomptat, he d'expressar la meva gratitud a l'Ajuntament de Llucmajor, al Sr. Regidor de Cultura, Lluís Segura, i al Sr. Batle, Bernadí Vives, i a tot el personal de l'Ajuntament, que m'han facilitat dur a bon port aquesta recerca.

No vull deixar d'esmentar encara el deute que té aquest escrit amb la feina i les investigacions de dues persones. Una és Margalida Martín, autora del llibre que commemorava els 150 anys d'existència de la banda. L'altra és Josep Joaquim Esteve, que ha fet i fa una feina ingent de recuperació del patrimoni musical i bandístic d'aquesta terra. A tots dos vull manifestar el meu agraïment sincer i reconèixer-los l'amabilitat a resoldre'm dubtes en tot moment i aclarir-me quantes qüestions i malentesos m'han assaltat en la preparació i la redacció d'aquestes pàgines.

Finalment, i en un lloc destacat, vull fer presents els músics amb qui he parlat aquests mesos. M'han volgut explicar els detalls del seu pas per la banda, anècdotes i rialles, alguna enrabiada també. A tots, no en record cap excepció, el relat d'aquestes vivències els ha mogut moments d'emoció, d'espireig als ulls –el record d'un mestre, d'un moment, d'una funció, d'un amic. Gràcies a tots, de nou.

Començaré, ara ja, amb uns pensaments que em llevaren la son en rebre l'encàrrec. Jo no som historiadora ni musicòloga de formació i repassar així com així 175 anys d'història se'm feia costa amunt. Vaig pensar que em sentiria més còmoda si duia l'aigua al meu molí i mirava la banda com a part –protagonista avui, si ho voleu– d'un acte de comunicació. Quan ho analitzam des d'aquest punt de vista, topam amb l'evidència que no és l'únic element que intervé en aquest procés. Perquè es produeixi la comunicació, segons els lingüistes, són necessaris uns elements que coordinadament, en un engranatge compassat, aconsegueixen que es transmeti amb èxit un missatge. Així doncs, ja us anuncii que aquesta xerrada d'avui tractarà de comunicació: dels músics, del públic, del repertori, del renou, dels carrers. Del poble, en definitiva. Avui haurem de recompondre i imaginar per què, sense interrupcions pràcticament, hi ha hagut sempre persones a Llucmajor que han tengut interès a dedicar, col·lectivament, un temps, un esforç i uns recursos a la música. I també persones que han volgut ser-hi per aplaudir, criticar o assaborir els fruits d'aquesta curolla i aquesta dedicació. *Da capo*, idò.

La primera actuació per a la formació d'una banda, segons tenim documentat a l'arxiu d'aquest poble, es va dur a terme a la sessió plenària de l'Ajuntament de dia 2 d'abril de 1842, presidida pel batle Joan Caldés. S'hi va acordar nomenar la comissió per elaborar-ne el projecte. El finançament provendria dels fons de la contribució de la Milícia Nacional, el cos de reserva de ciutadans voluntaris armats. Tot havia de començar amb una escola de música amb vint-i-quatre alumnes que haurien d'assistir a classe diàriament. Els detalls de la sol·licitud presentada a la Diputació dos dies després incloïen el permís per a instituir l'acadèmia, el pressupost per a la compra dels instruments i els uniformes. Amb la resposta de la Diputació, tot pareixia dat i beneït, però s'adonaren que hi feia falta detallar el sou del mestre-instructor, de manera que el procediment s'allargà dos mesos i mig, fins dia 20 de juny, quan la Diputació aprovà el dictamen de la Comissió de Milícia i ho comunicà a l'Ajuntament. Dia 30 de juny finalment, tres mesos després, nomenaren Jaume Barceló perquè fes cada dia quatre hores de classe als futurs músics.

Actes de l'Ajuntament on consten alguns detalls de la creació de la banda de les Milícies (1842).

Les condicions del contracte ens deixen veure quina era la funció de la banda: acompanyar la Milícia en tots els actes, tocar retretes els dies de festa i quedar al servei de l'Ajuntament per a ocasions especials, inclosos els balls públics. En altres apartats, es regulen els termes econòmics i de finançament: el pagament del mestre, la compra d'instrumental, partitures i paper i tot quant fos necessari per al funcionament de l'escola[1].

La revisió del procés de fundació de la banda mostra que a Llucmajor se seguien, si fa no fa, les mateixes passes que a altres pobles de Mallorca en aquesta època. Durant la primera meitat del segle XIX, alguns pobles de l'illa varen aprofitar l'organització dels cossos de la Milícia Nacional per establir una banda militar, que tant servia per amenitzar els actes castrenses com per donar

lluïment als actes civils del poble. De vegades, es tractava de la reconversió d'una banda civil ja existent, com va passar a Manacor, Sóller o Felanitx. Així tenim constància d'aquestes primeres bandes de Mallorca, la que s'organitzà a Sóller a principi del XIX, també la de Felanitx (ja activa el 1841) o la de Manacor (que recollia els fruits d'una banda civil de principi del segle XIX). Alcúdia i Sineu feren moviments en aquest sentit i per Algaida i Campos, per les mateixes dates, se sap que n'hi havia, de civils i de militars. A Llucmajor, ja ho hem dit, tot això passà el 1842[2].

A la banda de la Milícia, li quedaven pocs anys de vida perquè el cos va quedar dissolt el 1844 i en va deixar de dependre. Ara bé, en aquests dos anys, se li va girar feina de bon de veres. El llibre d'actes de l'Ajuntament ens ofereix les primeres mostres documentades de la solemnització d'actes de la Milícia. El primer conegut va tenir lloc el 15 de juliol de 1843 quan es va escenificar l'adhesió a l'aixecament que va posar fi a la regència d'Espartero[3]. Els actes començaven amb un *Tedeum* a l'església i un refresc a la sala consistorial. S'ordenà llavors que «la milicia nacional este uniformada á las nueve de la mañana en esta Plaza para acompañar á este Cuerpo con su musica á la Iglesia y que se municione competentemente para que hagan tres descargas al tiempo del tedeum, que por la tarde y noche la banda de la musica toque en esta plaza escogidas piezas para recosijo de este vecindario».

Del mateix any també, hi ha constància que acompanyà i solemnitzà els actes per celebrar la majoria d'edat de la reina Isabel II: tres dies de música al carrer, seguicis i concerts[4]. Va ser, per tant, un element indispensable per enaltir qualsevol acte oficial que requerís gran cerimònia. Alhora també era un reclam que convidava la gent de la vila a participar en la festa. Així ho demostra el programa de les celebracions del casament de la reina el 1846: «Arbol en la plaza, poniendo al estremo de su altura los premios siguientes dos gallos y dos gallinas, una docena de biscochos ó enseymadas un paquete de sigarros puros y demas que esta en costumbre. Construccion de un cadafalco donde presente dos diviciones, una donde esté bajo docel el cuadro de S. M. la Reyna y en la otra pueda la musica tocar las piezas que tenga su director escogidas y á los estremos de dicho cadafalco y su circunferencia formese unos arcos de murta y de laurel donde pueda iluminarse con mucho esplendor toda la plaza»[5].

Durant la nova reorganització de les milícies, en la dècada dels anys cinquanta, la banda tornà a formar-ne part, encara que ja s'havien passat l'instrumental i el vestuari a titularitat de l'Ajuntament[6]. La premsa de l'època ofereix una breu crònica de l'acompanyament dels milicians a la realització d'un simulacre al puig de Randa i al santuari de Gràcia. La banda anava al capdavant tocant peces patriòtiques. En els moments d'esbarjo de les maniobres, després de dinar «de cuando en cuando la música amenizaba con piezas escogidas de sus alegres cantares» i en arribar a la vila de nou, els milicians entraren al so de la banda[7]. Corria l'any 1856.

Uns mesos després, es desarmà la Mílicia i la banda s'hi desvinculà definitivament. Malgrat tot, va continuar funcionant més o manco com ho havia fet els anys anteriors, perquè els consistoris aprofitaren els recursos invertits i la tasca feta i mantengueren la banda. Així pocs anys més tard, ja en tenim un testimoni.

Va ser amb motiu dels actes de benvinguda al poble de Don Mateu Jaume i Garau, conegut com el bisbe Rotes, un llucmajorer nascut el 1811 que va arribar a ser bisbe de Menorca i posteriorment de Mallorca. El 14 de maig de 1858, quan va visitar la vila ja com a bisbe, li oferiren una serenata. El poble estava engalanat, els carrers eren plens de gent, les façanes quedaren il·luminades i dues músiques (sí, sí, dues ja) es varen fer sentir fins ben tard[8]. Hi havia ja aleshores dues bandes, i tres anys abans també, la de la Milícia i una de civil. Però l'anunci d'unes vendes d'instruments[9] el 1860 i la manca de notícies sobre aquestes agrupacions durant uns anys ens podrien fer pensar en un parèntesi en les activitats de les bandes.

En la nostra següent etapa, ens convé canviar d'escenari i partir cap a Palma, amb músics i instruments. Som a l'any 1872. En aquest moment es dirimeixen els destins de la Primera República espanyola, que es va proclamar un any més tard, i es vivien, entre revolucions, aixecaments, pronunciaments, constitucions i regnats fugaços, uns anys d'intensa activitat cívica i política. En aquest context i lligades a una efervescència ciutadana, a Palma, varen convocar-se actes commemoratius, d'adhesió política, de reivindicació i també –no hi podien faltar– les festes de carrers i barriades que començaven temporada a mitjan juny i omplien de música i vida la ciutat. És en aquest context de festa que hem de situar la notícia del *Diario de Palma* de 29 de juliol de

1872 que deia textualment: «no siendo suficientes los músicos de esta Ciudad para tocar en las fiestas nocturnas de calle que se celebran, tuvo que hacerse venir la banda del vecino pueblo de Lluchmayor para tocar en la fiesta de la calle de la Unión y plaza del Mercado. Esta música tocó el terceto final de *Ernani* y el aria final de *Lucia di Lammermoor* con bastante perfección, lo que le valió numerosos aplausos por parte del público».

Deixau-me, tanmateix, afegir-hi uns aclariments. Els experts expliquen que la llogaren probablement no per manca de músics sinó per donar més atractiu a la festa amb una banda diferent[10]. Aquest és, a més a més, el primer testimoni de la contractació d'una banda de la part forana per prendre part en festes de carrer a Ciutat.

També amb la banda ens desplaçarem a altres paratges de la comarca. A Felanitx, per exemple. Explica una notícia del 1885 que per Sant Jaume la banda acudí a Felanitx i, conjuntament amb la de Porreres i la d'aquell poble, feren unes cercaviles precedides pel penó de la Mare de Déu del Carme. Llavors, partiren a Portocolom per beneir la nova església. La festa continuà l'horabaixa amb més música i amollada de coets i globus i, a la matinada de dia 25, *alborada* conjunta de les tres bandes[11].

D'aquest darrer quart del segle XIX, voldria ja només afegir un altre tipus de testimonis de la presència de la banda, que prové d'un plec d'anotacions de l'arxiu propi de la formació. Es tracta d'una trentena de notes manuscrites, moltes relacionades amb la música que dirigia Gabriel Verdera[12]. Són uns documents datats entre el 1878 i el 1900, de fa uns 120 o 140 anys, que ens proporcionen una informació i una imatge viva del funcionament de la música i de la vida del poble i dels músics. Molts són factures i rebuts de pagaments diversos, sobretot de reparacions i despeses de manteniment dels instruments (canyes dels clarinets i requints, corretges del bombo); alguns d'altres, interessantíssims, ens reprodueixen llistes de músics (entre 28 i 36 músics són), amb noms i llinatges; d'altres, ens parlen dels sous i del repartiment dels guanys, de les funcions que feien, de les tarifes cobrades i dels assajos; per altres escrits, tenim constància de l'existència d'un fons d'ajuda als músics quan per malaltia no podien sortir i fer la feina, i llegim que dues vegades es destinà la quantitat de 15 pessetes com a regal de noces a músics[13]. En aquestes notes, hi apareix ja el nom de Damià Font, director d'una banda des d'almenys el 1902 i en actiu fins al 1956, tota una

Documents de la banda de Gabriel Verdera, datats entre 1878 i 1900 (Arxiu de la banda de Llucmajor).

vida dedicada a la música. Tocava el piano, el clarinet i també l'oboè, arranjava partitures, adobava instruments. Es guanyava la vida, tanmateix, amb la seva feina de fuster i, certes temporades, d'oficial major i secretari accidental a l'Ajuntament.

La banda sortia en ocasions ben variades, tant en actes religiosos com civils. Han quedat escrites quines quantitats varen cobrar per la processó de dia Primer de Gener, per la de Sant Sebastià, per les festes de Setmana Santa, pel Corpus, per la processó de Sant Bonaventura, per Santa Càndida, per Sant Miquel, per la Darrera Fira o per la festa de la Mare de Déu del Pit. També hi consta que participaven i animaven balls, per exemple, el de Can Llopis –que organitzava regularment la societat recreativa La Tertúlia– o el de la societat La Juventud, i que acudiren a tocar a una festa dels Lluïssons. Hi podem llegir que feien serenates (una al batle Contestí, per exemple) o que acompanyaven un mort al cementeri, si se'ls comanava la feina[14].

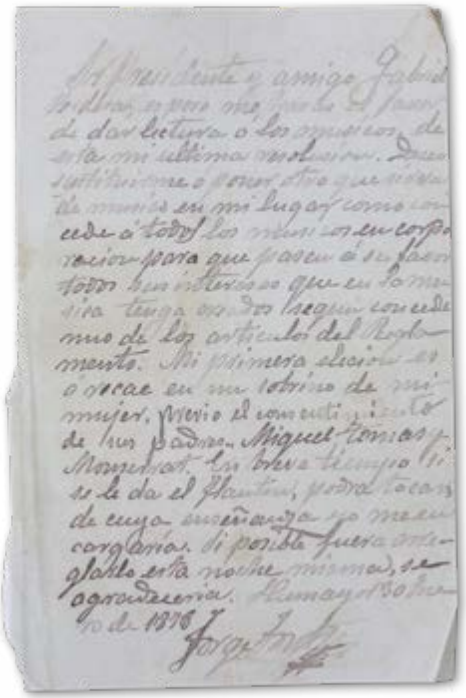

Nota sobre la successió del músic Jordi Font a la banda de G. Verdera (1878).

Sabem així mateix que la banda pagava els refrescos dels músics quan sortien el dia de Sant Miquel o el sopar per les Verges i que organitzaven també alguna vega a Gràcia o a s'Arenal. En una nota hi diu: «Comida del Arenal de 1893: rom, prebas, ays i sebas, porros i pebres de cirereta...» i la llista continua amb formatge, porcella, arròs, vi de can Catany i de can Carrasquet, peix, carn, xulla, petards, el sou del cuiner, saïm, patata... i un poc de fruita, peres.

D'entre tots aquests documents, voldria aturar-me un moment en el primer de tots, signat per Jordi Font, dia 30 de gener de 1878, molt poc després d'aquesta anada a Palma que just ara hem recordat. Diu així: «Al presidente y amigo Gabriel Verdera; espero me haras el favor de dar lectura a los musicos, de esta mi ultima resolusion. Deseo sustituirme ó poner otro que sirva de musico en

mi lugar como concede á todos los musicos en corporacion para que pasen á su favor todos sus intereses que en la musica tenga creados segun concede uno de los articulos del Reglamento. Mi primera elecion es ó recae en un sobrino de mi mujer, previo el consentimiento de sus padres, Miguel Tomas y Monserrat. En breve tiempo si se le da el flautin, podra tocar, de cuya enseñanza yo me encargaría. Si posible fuera arreglarlo esta noche misma, se agradeceria. Llumayor 30 de Enero de 1878. [Signat] Jorge Font».

Pareix, per tant, que l'ingrés i la permanència a la banda estaven ben regulats per uns reglaments i que el fet de ser músic comportava uns beneficis clars, cosa que demostraria aquesta recomanació en favor del seu nebot Miquel Tomàs. La nota també ens informa que podien començar en la música de ben joves i que l'educació musical tenia lloc dins la mateixa banda. I sobretot avança un fet constatat en la banda de Llucmajor i en altres també: la continuació de l'activitat musical en el si d'una nissaga familiar, amb noms, llinatges i malnoms de músics que es repeteixen des dels primers temps fins ara.

Molts dels qui som aquí hem sentit a dir que a Llucmajor va arribar a haver-hi quatre bandes a principi del segle XX. I és ben cert; tan cert com estesa arreu de Mallorca la proliferació de bandes. Per entendre aquest fenomen, convé que facem una ullada als esdeveniments polítics. Durant els vint-i-cinc darrers anys del segle XIX, l'època de la restauració borbònica, es mantenia un sistema polític basat en l'alternança en el govern de dos partits: el partit conservador i el partit liberal. Els propietaris agrícoles (és a dir, els senyors), les classes mitjanes i els nous industrials, per ideologia, simpatia o circumstàncies personals, quedaven arrenglerats en un o en l'altre partit. El caciquisme arrelat en la nostra societat contribuí a assentar aquesta situació. D'aquesta manera, qualsevol manifestació ciutadana, social, cultural i laboral, inevitablement quedava reconduïda cap a un costat o l'altre. I les bandes de música també. Manacor, Felanitx, Campos, Inca, Porreres o Sóller són exemples de pobles on varen coexistir dues bandes.

És indispensable també emmarcar el desplegament de bandes d'aquesta època a un altre fenomen molt viu a Llucmajor, el de l'associacionisme i les societats populars i obreres[15], vinculades

finalment a partits polítics, però en el fons vertebradores de les pulsions socials que feien bategar el poble amb voluntat de modernitzar-lo o frenar-ne el progrés. Les bandes en varen ser, per dir-ho d'alguna manera, els efectes secundaris.

Segurament per la confluència de totes aquestes circumstàncies, a Llucmajor vàrem arribar un poc més enfora que els pobles que he anomenat i ja el 1889 el diari *El Isleño*, a l'edició de dia 13 de febrer, anuncia que s'organitzava a Llucmajor una nova banda de música, promoguda per la societat anomenada *El Centro*. La notícia continua amb un final sorprenent: «con esta serán ya cuatro las bandas de música con que contará aquella población»[16]. La societat a què es referia era

Una de les bandes de final del segle XIX i principi del XX, possiblement la de Gabriel Verdera.

el Centre de Propietaris, una associació que havia nascut dos anys abans per fomentar i defensar els interessos dels propietaris i que tenia per bandera el catolicisme militant[17]. Fou encapçalada per Joan Mòger Noguera, *de ses Males Cases*, batle i jutge en diverses ocasions. El 1915 passà a anomenar-se Centre Maurista i va tenir una banda en activitat fins als anys vint. Aquesta formació musical estava regulada per uns estatuts i una junta directiva. Sembla que se'ls cremaren els instruments a l'incendi que el 1894 es va produir al Teatre Principal[18], situat al carrer de Sant Miquel, n. 3. Tres anys després, el 1897, apareix citada al llibre de comptes municipals.

De les bandes d'aquesta època, en podem aclarir encara alguna cosa més: de la d'en Verdera, n'hem parlat fa un moment. D'una altra, en sabem el nom del director, Jaume Miralles. La tercera estava associada al grup conservador. Sabem que la dirigia el 1889 Rafel Rubí i deduïm que va ser substituït per Antoni Mòger cap al 1891; més tard, la dirigí Antoni Jordi. No era gaire habitual que sortissin totes en una mateixa actuació, però algunes ocasions bé ho mereixien, com la benedicció de la nova capella del cementeri el 1889. Les tres bandes que he citat varen sortir de la Parròquia i, acompanyant espontàniament la comitiva popular, varen donar solemnitat a l'acte[19].

Els vaivens municipals, però, varen atorgar el protagonisme en aquests anys a la banda dels liberals i a la dels conservadors. Totes dues tocaren conjuntament, sota la direcció de Verdera, en els actes d'inauguració de l'estació del servei telegràfic de la vila el 1890. S'uniren també en la inauguració del velòdrom del 1897 i *La Última Hora* narrava que, altre cop juntes el 1898, recorregueren el Quadrat, per enterrar el Carnaval, el darrer dia, seguint dos homes de bulto dels dos partits, que solien guarnir amb una cama d'alls i arengades pel coll[20]. D'una quarta banda, hem d'esperar a tenir-ne constància el 1905, quan la publicació *El Obrero Balear* explica: «De las tres bandas de música correspondientes a cada uno de los tres partidos burgueses, improvisose por los mismos obreros una banda de música la que se ofreció gratuitamente a la Sociedad, dado el carácter y significación de la movilización obrera en el día 1º de Mayo»[21]. Ara per primera vegada, ja les tenim totes identificades.

Queda clar, per tant, que estaven associades als partits polítics. Això es demostra amb exactitud en comparar els noms dels directors amb la seqüència dels batles i partits que dirigiren la política municipal. En governar els conservadors, el nom del director que més es feia sentir era Antoni Jordi

Banda de La Forca, amb Damià Font (aprox. 1910-15).

Cotó, des de 1902 almanco[22]. En governar els liberals, Damià Font *Peixet* és el nom que més apareix a les hemeroteques, al capdavant de la banda de La Forca, que era com es coneixia el cafè on es reunien els liberals. La banda tenia el local d'assaig al pis. Era al n. 58 de Plaça d'avui. En produir-se l'escissió del partit conservador, Miquel Tomàs *Calons* (aquell nin del flautí...) va ser el director de

Una altra banda en activitat al poble en el primer terç del segle xx. Pel nombre d'integrants, podria tractar-se de la formació resultant de la unió de més d'una banda.

la banda del Centre Maurista. Entre i entre, quan l'ocasió ho requeria o els governants eren més generosos amb la contractació, se'n llogaven dues. I si els actes no depenien de l'Ajuntament, feien feina les bandes més afins a les societats que els organitzaven. I pel que fa a la banda obrera, la

dels socialistes, malgrat haver participat cada any en els actes de celebració del Primer de Maig des del 1905, no va quedar estructurada amb director i músics fixos fins al 1913, quan li donaren també un nom: *La Emancipación*.

La crònica de la festa reivindicativa del 1905 explica que aquell any la banda anava darrere els estendards de la societat de resistència dels sabaters *La Recompensa del Trabajo*. A les 7 va tocar diana i a les 10 encapçalava la manifestació. També va tocar a l'entrada del teatre Mataró on tendrien lloc els parlaments dels polítics. Les funcions de què tenim constància els anys següents hi afegeixen més actes (la vigília del Primer de Maig, feren una serenata davant del Centre Obrer i participaren en els actes dins el teatre on es feien els parlaments). També d'alguns anys se'ns dona el nom del director: el 1906 va ser Miquel Ballester *Caranyo*; el 1907, Antoni Jordi; l'11, Damià Font; i pareix que definitivament constituïda el 1913, Miquel Monserrat. Els testimonis orals, no obstant això, recorden sobretot el nom de Miquel Ballester com a director de la banda socialista[23]. No ho devien fer malament, creis-me, perquè les crítiques vessades contra els socialistes des de les pàgines del setmanari *Lluchmayor* eren poc fines. En canvi, de la banda, el 1913 en parlaven així: «l'endemá, o sia dijous, ehí hagué tres *professons* [...] ehí havía homos i dones, atlots i atlotes, nins i nines, *mamons i mamones*, i una música, *i mes banderes de lo que vos poreu pensar* [...] De sa música, llevat des nom que li han donat, no hi ha res que dir, va soná prou bé. Es nom de "La Emancipación" qu'els socialistes han donat a la seva xarangue, no ha agradat an es públic, perquè no sab que vol dir».

Pel que fa a les altres bandes, les fonts per al coneixement de la seva activitat són els diaris de l'època i molt especialment el setmanari que ara he citat i l'*Heraldo de Lluchmayor*[24], que es varen publicar des del 1912 fins al 1923. Aquestes publicacions, en molts casos, donaren veu sobretot als seus correligionaris i als seus instruments de representació. Hi ha les cròniques de processons, de serenates fetes a batles o a bisbes –dues bandes tocaren unides per al bisbe Orzali que va venir de Bons Aires el 1914. S'hi expliquen recepcions de governadors, diputats electes o membres significats dels partits, i de reis (el rei Alfons XIII al cap Enderrocat el 1904 o la infanta Isabel

Visita de la infanta Isabel a Llucmajor (1913). La banda, davant de l'Ajuntament, en la recepció.

Obrint pas a la comitiva en la inauguració del tren (1916). Foto: Tomàs Montserrat.

el 1913). Es detallen els actes d'inauguracions sonades (la del velòdrom primer el 1897, la del segon, al monestir parc el 1914 –on és ara la placeta des Pins–, i la del tercer, devora l'estació del tren el 1925), expliquen com va transcórrer la inauguració del servei del ferrocarril el 1916, la del nou mercat municipal –destinat a carnisseria, primer, i llavors molts anys a peixateria. També parlen de les festes populars, les fires, Santa Càndida, de quan inauguraren la il·luminació del cadafal amb els cinc fanals, de les Verges... Va ser una època de molta vida al poble i les bandes dugueren el mateix pas que la gent.

Estaven formades per músics de vocació, sense formació musical ni estudis (pensau que en aquesta època un 80 per cent de la població no sabia llegir ni escriure[25]) i duien a terme una forta activitat local que compaginaven amb alguna sortida a fora. D'aquestes sortides, en recordaré particularment una, del 1892, que va tenir molta transcendència. Es tracta dels actes que protagonitzaren a Palma la Banda Municipal de Barcelona i els Cors Clavé, una associació de conjunts corals venguda de Catalunya, fet i fet, uns 350 cantaires. Quaranta mil persones acudiren a Palma a veure'ls, diu –potser exagera– el diari *Las*

Baleares[26]. En la rebuda, hi va participar una banda de Llucmajor, juntament amb *La Palmesana*, la banda del regiment de Filipines i la de la Casa de la Misericòrdia. A Palma també, el 24 de novembre de 1895, la banda d'Antoni Jordi acomiadava, amb aires patriòtics, les tropes mallorquines del Batalló Provisional de Cuba[27].

Les festes de Sant Jaume, a Algaida el 1906, o la Festa del Pedal –celebrada a s'Arenal del 1916 al 1918–, multitudinària i popularíssima, varen ser amenitzades per una de les bandes de Llucmajor[28].

Malgrat tot, algunes veus, del poble i de Palma, veien que la situació anava descompassada i que feia falta que les bandes quedassin desvinculades dels vaivens de la política[29]. Arran d'un festival de bandes que va tenir lloc durant les Fires de 1920, en què participaren també la de Porreres i *La Mallorquina* de Palma, les bandes de Llucmajor prepararen un repertori en comú[30]. Aquella prova degué satisfer músics i governants de manera que, a instàncies del batle Miquel Mataró, es va planejar la unificació de les bandes existents, es prepararen uns reglaments i s'acordà que la direcció seria rotativa, entre els directors en actiu. No obstant això, aquest projecte no va poder-se dur a la pràctica plenament perquè va topar amb els recels de la banda patrocinada pel partit socialista. Argumentaven que no es podia garantir la imparcialitat de la nova formació i, a més, s'impedia que els músics poguessin formar

Ferias y fiestas de Lluchmayor

FERIAS Y FIESTAS DE LLUCHMAYOR

Aunque algo tardiamente, motivado el retraso por no haber podido hasta hoy insertar los grabados que estas líneas acompañan, hemos de consignar en nuestras páginas el éxito grande de las Ferias y Fiestas celebradas en la importante ciudad de Lluchmayor durante el pasado mes de Octubre, como ya consignamos.

Tales festejos atrajeron allí a grandísimo número de personas no sólo de Palma, sino también de todos los pueblos de la isla. Durante los tres días que duraron los festejos, los numerosísimos trenes que a Lluchmayor llegaban resultaban insuficientes para trasladar allí a todos los que anhelaban presenciar los festejos.

Cuatro actos merecen culminantes hay que consignar: el concurso de ganados, el concierto musical, las carreras de caballos y la cabalgata.

Por lo que afecta al primero se presentaron hermosos ejemplares de las varias secciones que abarcaba el concurso que merecieron favorables comentarios a los inteligentes y aficionados.

El concierto de música celebrado en la plaza del Convento fué un número extraordinariamente cultural, y las bandas de música de Lluchmayor, Porreras y la Mallorquina de Pal-

Artístico tostero de la carroza «Música Mallorquina».

Magnífica carroza titulada «Música Mallorquina» de los señores Monserrat, que llamó grandemente la atención del público.

Baleares. Revista quincenal ilustrada. *«Ferias y fiestas de Lluchmayor», 30 novembre de 1920.*

altres bandes, si ho volien[31]. Finalment el Dijous Sant de 1921, es presentà com a banda municipal l'agrupació resultant de la fusió de la dels partits conservador, maurista i liberal, amb un reglament, una subvenció i protecció de l'Ajuntament. Segons una nota manuscrita de mestre Damià Font, la banda va arribar a tenir una quarantena de músics i un repertori i una qualitat destacables.

Aquell mateix any, el 1921, a final de juny, partiren de nou cap a Palma per participar en els actes programats per a les Fires i Festes de Ciutat. A més de compartir escenari en un festival amb dues bandes més de Palma, *La Mallorquina* i la que es feia dir *Municipal*, en altres actes també coincidiren amb els Cors Clavé, altre cop per Mallorca, i amb Maria Antònia Salvà. La banda de Llucmajor va ser dirigida aleshores per Miquel Tomàs[32]. Repetiren sortida el 1925, a les Fires i Festes d'estiu, una feta que encara avui es recorda al poble, per participar en un concurs de pasdobles, que guanyaren amb *El náufrago*, d'Isidoro Salvador. En la desfilada, probablement tocaren *Sueños de artista* *. També obtingueren premi en el concurs d'obres[33]. El projecte, ja ho veis, va donar uns bons fruits.

Aquesta banda reagrupada encara va haver de dependre de les vicissituds polítiques i es va mantenir només nou anys, perquè l'arribada al poder del Gabinet Berenguer el 1930 i, un any després, de la Segona República varen comportar una altra vegada variacions: un director nou que s'afegia als anteriors, una problemàtica en la successió i finalment dues bandes noves. La primera, la de la República, amb devers 25 músics. Era patrocinada per l'Ajuntament i va ser dirigida per Antoni Sastre *Llopis*, que s'havia format com a pianista i havia dirigit l'orquestra del Teatre Mataró i l'Orfeó Socialista uns anys abans[34]. I la segona, que es va fer dir *La Lira Lluchmayorense*. Va rebre del Govern Civil autorització per assajar a petició de Joan Xamena, que la signava com a director[35]. La dirigia, segons consta a altres papers, Damià Font.

A la dècada dels anys trenta també, músics de la banda rendibilitzaven els seus coneixements musicals amb la participació en orquestrines[36]. Algunes de les pioneres a Llucmajor foren

*** Se sent Sueños de artista.**

A Palma, anys vint.

Banda de la República

l'*Orquestina Lluchmayor* (1930), l'*Olimpia* (1931) o la *Marvel* (1933) –formada de músics d'aquestes altres dues. Les seguiren moltes altres en els anys posteriors; només diré un nom, la mítica *Bahía*, del 1944. En els balls, les orquestrines substituïren les seccions de la banda. Eren més versàtils, i més

adaptables als locals de festa, l'Odeón, la Bombilla, el París Alegre. També en aquesta època, Joan Xamena havia format una banda comicotaurina, *El Torbellino*, amb músics de pobles de la comarca, perseguint l'èxit que havia conquistat la banda valenciana *El Empastre* a la plaça de toros de Palma per aquells anys.

Banda comicotaurina El Torbellino

Tornem ara, de nou, a la banda de la República.

Com havia passat a altres llocs, durant aquests anys se'n varen reorientar les actuacions. Arran dels testimonis de què he pogut disposar, la banda es desvinculà, en part, dels actes religiosos i amenitzà principalment els esdeveniments públics populars i civils. Les actes municipals i les pàgines de *La Semana*[37] informen del tipus d'activitats que duia a terme: la celebració de la presa de possessió del president de la República, la programació dels concerts d'estiu com era habitual, la participació en la festa de Cap d'Any i la solemnització dels actes del Primer de Maig. Tenim també testimoni gràfic de la seva intervenció en la inauguració del grup escolar el 21 de maig del 1933 o de la participació, el juny del 36, en les revetles al Monestir, on es va elegir Miss Deporte[38].

Us vull ressenyar només una actuació de la banda republicana. La crònica de l'*Última Hora* de 16 abril de 1932 recorda la celebració del primer aniversari de la República a la vila: «El día 14, a las 10 de la mañana los niños y niñas de las escuelas Nacionales se reunieron frente al Ayuntamiento y acompañados por la banda municipal, cantaron el himno de Riego. Este número tan sencillo en sí, resultó de un efecto emocionante: unos 500 niños de ambos sexos, llevando las niñas un lazo tricolor en la cabeza y los niños otro lacito en el pecho también con los colores nacionales. Cantaron el Himno Nacional con un ajuste sorprendente, siendo ejecutados ante miles de personas». Aquest que veis a la pantalla n'és el testimoni gràfic.

Primer aniversari de la República (1932).

Ara bé, el 31 de juliol de 1936, a Llucmajor, ja hi havia banda nova: «A las 8 y media de la mañana, llegaron a la Plaza de la República las Milicias Nacionales, al mando del Capitán Comandante Militar Sr. Jiménez [Momediano]. [...] Ya en formación, y a los acordes de la banda que dirige D. Damián Font, dieron una vuelta a la plaza [...] y en el momento de detenerse llegaron procedentes de Palma cuatro camiones de soldados [...] juntamente con otro camión de falangistas, siendo recibidos igualmente con aclamaciones y aplausos entusiastas»[39]. Tot havia canviat.

Anys després, podia contar mestre Macià Mas *Bennoc* (62 anys hi tocà el clarinet!) com la formaren, aquella banda: «es capità Momediano només va fer entrar i ja va dir a mestre *Peixet* que li formàs una banda de música i que concentràs tots es músics a sa portassa de can Moi. Quan vàrem esser allà mos digué: demà vespre tots heu d'anar a tocar; però tothom tenia excuses. En vista de s'èxit, en Momediano va dir: "Bé, demà a les set tots aquí, i em donau sa llista de tots es que hagin faltat." I no en va faltar cap ni un. Tothom va deixar ses feines per un altre dia, i a partir d'aquí, cada dia a les set *Tat-xin na-nan*, a tocar a sa Falange, això si no havien fet cap entrada, perquè quan se feien, ja mos tens cap a Ciutat i venga passosdobles i renou per commemorar es fet. Mos donava tres pessetes cada dia, però mos n'enduiem cada retgiro que no eren pagades ses tres pessetes... En entrar a Manacor se'n dugueren es fill de mestre Damià *Peixet* i es capità mos entimà: "hoy solamente me llevo el corneta". Tanta sort que el mos tornaren i només va ser es susto»[40].

La banda havia quedat militaritzada. Res a veure amb la música, només amb el poder, com tot sovint havia passat.

A poc a poc, els acords de la música popular, del jazz, tornaren a les mans de les orquestrines. En el registre més culte, Pere Antoni Jaume *Medeta*, músic format a Palma amb Josep Balaguer i després amb Joan Maria Thomàs, va fundar el 1947 l'*Orquesta Lluchmayor*, amb una secció de corda que, ajuntada a músics de vent de la banda, arribà a fer una dotzena de concerts al teatre Mataró i després al Recreatiu fins al 1954. Eren també èpoques de teatre i sarsuela al poble, de funcions amb artistes locals i forans i d'una vida musical emmirallada en el que es feia a la capital. Avui no tenim temps de parlar-ne. La banda, encara dirigida per mestre Damià Font, quedà destinada a les funcions de carrer, als acompanyaments de les autoritats, a les cercaviles i els concerts populars, bàsicament.

Hi va continuar fins que, cansat i conscient d'haver-ho donat tot a la banda, va demanar-ne el relleu en la direcció. Va ser l'any 1956.

Aleshores mestre Pere Antoni Jaume n'assumí la direcció, amb la intenció de fer-ne una banda-orquestra[41]. El nou director projectà un pla per donar una nova embranzida a la formació amb uns nous estatuts, un contracte de serveis amb l'Ajuntament, la instauració d'una acadèmia de música i la col·laboració amb altres bandes. Segons el primer programa de què disposam, de Santa Cecília de 1957, compartia cartell amb actuacions de joves d'Acció Catòlica, nins

Orquesta Lluchmajor

La banda, en processó, amb Damià Font (1942).

i nines de les escoles del poble, amb el guitarrista Miquel Janer, amb l'orquestra *Bahía*, i amb professores de cant del Conservatori de Palma. Aquesta mena d'actuacions coexistien amb la versió tradicional de la banda i les funcions de sempre, per les festes patronals, religioses i populars. Però l'atractiu de les orquestrines va anar privant la banda de músics joves, que en un vespre d'hotel guanyaven més que en una setmana fent de sabater. El degotall de músics era constant i Pere Antoni Jaume va deixar la direcció el 1970.

Va ser un moment crític. Se'n varen adonar quan el dia de Cap d'Any la banda no va acompanyar l'Ajuntament a l'ofici. Però la banda no rebia el finançament necessari, l'escola no funcionava, no s'hi incorporaven joves o només hi anaven a aprendre a tocar els instruments que havien d'obrir-los les portes d'aquest altre món, més modern i més llépol.

L'encarregat de redreçar la formació va ser Julià Jordi *Cotó*. Venia de tradició de músics –havia format part de la banda de son pare, a principi de segle. Després va ingressar en una banda militar, en temps de la República, a Tarragona. En tornar del camp de concentració de Lleó, va fer de matalasser i de músic. Ensenyava a ca seva, i tocava el saxòfon i el violoncel. Això va ser el 1970 i fins al 1973 continuà en la direcció, que va deixar per motius de salut. L'havia anat a cercar qui aleshores era batle, Andreu Martín, després d'haver-ho acordat en un sopar a ca n'Estrany amb els músics de vent de Llucmajor. Hagueren de dur reforços de fora poble, de Campos, de Porreres, però pogueren sortir a fer la funció dels Reis. Començaren amb una escola, al carrer de Sant Joan, en un piset a la cooperativa *La Nueva Vida*. I els primers joves hi arribaren, per tocar amb la banda, ara sí. En aquest projecte s'hi va incorporar ja mestre Guillem Tomàs *Collet*. Sense ell, avui no tendríem banda. Va replegar alumnes de pertot, va fer una feina incansable, però sobretot, va estimar molt la banda i els alumnes i músics que la integraven. És impagable la seva aportació.

Com he dit fa un moment, s'imposà un canvi forçat en la direcció i vengué de Montuïri mestre Joan Socies *Vermell*. Tan caçador com músic segons conten, dirigia formant en rotlo, de dalt a baix, pasdobles, marxes i seleccions de sarsueles, que passaven a un ritme vertiginós durant l'horeta justa de l'assaig setmanal. Eren cada dijous a vespre, si fa no fa, una quinzena de músics

i un barralet de conyac que corria de mà en mà, en haver acabat cada sonada... En fi, una banda d'altre temps. Així funcionaven moltes bandes a Mallorca.

La feina, tanmateix, es feia per baix, a l'escola. Guillem Tomàs contactà amb Miquel Llopis, músic de la Banda Municipal de Palma i professor del conservatori, que s'havia fet un xaletet al camí de ses Corregudes. Allà començà a ensenyar el clarinet i el saxo. Venia també els dissabtes a Llucmajor. Un vespre, així ho acordaren, dirigí l'assaig. Contava un músic que amb els compassos del pasdoble que més sabien, *Churumbelerías*, Don Miquel Llopis va arribar a rompre set batutes, totes quantes hi havia al local d'assaig *.

Pere Antoni Jaume, director entre 1956 i 1970.

Arribada dels Reis, amb Julià Jordi a la direcció (1970-73).

Guillem Tomàs Collet, a l'escola de la banda, a Can Mataró (aprox. 1985).

*** Se sent Churumbelerías.**

Joan Socies dirigeix la banda per Santa Càndida (1976). Foto: Fundació Toni Catany.

Aquell 1977, varen reunir-se ell i Bernabé Sanchis per presentar a mestre Guillem *Collet* un candidat a director, Vicenç Castellano, nascut a Benissanó. Tots el coneixeu. Clarinet a la Banda Municipal de Palma, músic de formació acadèmica, era un dels mestres valencians que acudiren als

pobles, amb el bagatge d'anys de tradició i cultura bandística de la seva terra. Va fer-se director a Llucmajor.

Trobà una banda desfeta, amb instruments afinats a l'antiga i poca formació dels músics, en general. Començava aleshores una revolució a la banda de Llucmajor. Els mètodes de feina eren diferents; un músic se'n queixava, de com polia els detalls el mestre: «Don Vicenç –deia– vostè ens fa fer ortografia de la música!». De mica en mica, la llavor de l'escola fructificà i començaren a ocupar els primers faristols joves instrumentistes que anaven a Palma a estudiar, també les primeres nines –na Catalina i jo mateixa, aquí ens teniu. Amb l'arribada de més alumnes, s'hi incorporà de mestre Tòfol Barros. El repertori de la banda va anar creixent –va tocar música de jazz, recorden els més grans–, es modificaren les dinàmiques de feina i d'actuació. El concert de Santa Càndida fugí del sarau de plaça i anà cercant un espai, un recer. El gruix d'aquests canvis, l'hem viscut ja molts dels qui som aquí. Però no va ser fàcil, ni el relleu generacional ni l'acceptació popular. Només el tarannà conciliador del mestre i una feina

Vicenç Castellano (1982)

1979

Concert de Santa Càndida (1979)

1977. Foto: Magí Clar.

Darrer concert de Vicenç Castellano (2004)

rigorosa i constant ho feren possible. Començà amb una formació de 30 músics i la deixà amb 57 el 2004. Vint-i-set anys de dedicació i ofici. Per dir-ho en poques paraules, Vicenç Castellano ha estat l'artífex de la transformació profunda que ha viscut la nostra banda en el darrer quart del segle xx.

Són els anys del concert al Teatre Principal de Palma, ja el 1978, dels concerts de l'Any Europeu de la Música, fets amb la banda de Pollença i les corals de Sóller, Bunyola i Pollença el 1985, de l'anada a les Falles el 1986... Es va establir un cicle de concerts que s'iniciava al maig i voltava llavors durant l'estiu per la costa del terme (s'Arenal i s'Estanyol eren parades fixes, i ocasionalment Badies, Son Bieló o Cala Pi) fins a tornar per Santa Càndida a la vila i enfilar temporada cap a Santa Cecília i Cap d'Any. La banda creixia

en quantitat i qualitat. I darrere, una banda juvenil, des del 1996, amb un peu a l'escola, anava preparant més músics.

Algunes funcions especials són recordades amb molta admiració. La de l'Any Europeu de la Música, per exemple, en què, gràcies als arranjaments del músic britànic Larry Ashmore i molta feina feta a cada agrupació, s'oferiren versions del cor d'esclaus de *Nabucco*, de l'«Alleluia» del *Messies* de Haendel, o el «Glòria a Egipte» i la marxa triomfal de l'òpera *Aïda*, entre d'altres fragments. El concert final va ser a l'Auditòrium dia 13 de desembre de 1985. Un muntatge d'aquesta magnitud no l'havíem viscut mai encara.

L'augment de repertori i la versatilitat de la banda varen permetre també concerts temàtics. Un, l'any 1991, «a l'estil de Glenn Miller», anunciava el programa, o un altre, el 1995 per celebrar els 100 anys de cinema, el primer dedicat a bandes sonores de pellícules de totes les èpoques, des d'*El pont sobre el riu Kwai* fins a *Indiana Jones.*

La banda es va integrar també en el moviment associatiu quan s'organitzà la Federació Balear de Bandes de Música i participà primer en les trobades, una de les quals va ser a Llucmajor el 24 de maig del 1997, i després en festivals amb altres bandes de música arreu de Mallorca.

Molts músics li han agraït que els fes sortir al davant, sense por, a tocar, com a solistes als concerts de Santa Cecília; obres han esdevingut mítiques, quasi rituals d'iniciació per a certs instruments: *Agárrate saxo*, n'és una. *La canción de los nidos*, prova de foc per a generacions de clarinetistes; per a les trompetes, *El sitio de Zaragoza*. Programà músiques modernes, amb percussió molt efectista, obertures clàssiques (*Cavalleria lleugera, Pique Dame*), composicions pròpies, sarsueles... no acabaríem avui. L'Ajuntament de Llucmajor concedí a Vicenç Castellano l'Espigolera, la màxima distinció que atorga, el setembre de 2004.

Durant els darrers tretze anys s'ha produït un canvi generacional en la direcció i en la plantilla de la banda. Tot i que aquesta és molt més jove, també ha tengut l'oportunitat de rebre una formació continuada, que s'ha traduït en una projecció professional i laboral en l'àmbit nacional i internacional, com és el cas de diversos músics sorgits de la banda de Llucmajor. Des d'aquesta perspectiva, la feina de l'escola de música és imprescindible, vital, si volem continuar endavant.

Aquest fet també ha comportat canvis en la tasca de la direcció, que, amb músics més formats, té el repte de trobar un so, una veu pròpia de la banda. I aquest és, des del meu punt de vista, l'escenari que es va obrir des del 2004 en endavant. La direcció ha recaigut en mans de dos músics joves, mallorquins, que varen començar estudis musicals a l'illa però que han desenvolupat part de la seva formació a fora. Faig referència a Josep Maria Borràs, trombonista nascut a Felanitx i actualment professor del Conservatori Superior de les Illes Balears, i a Joan Ramon Xamena, que ha estat també professor de trompa al Conservatori i ha dirigit diverses bandes. Ara és el nostre director[42].

Josep Maria Borràs va estar al capdavant de la banda des del 2004 fins al 2009. Marcat per la direcció de Derek Bourgeois a la banda de Felanitx, de qui va interpretar moltes obres amb la de Llucmajor, va recórrer una etapa que no va ser de simple transició, sinó sobretot d'evolució musical de la banda. De mica en mica, el conjunt responia a les seves propostes i s'adaptava amb comoditat a la gran renovació de repertori que va dur a terme. Amb ell també, curiosament, alguns concerts

Josep Maria Borràs, al capdavant de la banda (Fires 2009). Foto: Coloma Julià.

d'estiu tornaren al format antic: els ballables (també cantats, potser ho recordau), varen tornar a monopolitzar la vetlada, pasdobles i valsos de sempre, combinats amb cançons de Gloria Gaynor, d'Abba o dels Blues Brothers.

Dirigeix la banda Joan Ramon Xamena (Fires 2011). Foto: Coloma Julià.

En la darrera etapa, la de Joan Ramon Xamena, la banda cerca nous públics i això vol dir nous models i formats de concert. Coexistint amb la versió tradicional, ha aparegut una banda diferent, que ha cedit sovint el protagonisme a altres factors: a la partitura, per exemple–recordau l'obra *Sa música*, que va compondre Jacob de Haan per a la banda de Llucmajor, i dos concerts amb ell el

2011, un a la vila i l'altre al Teatre Principal, trenta-tres anys després. Ha cedit, com deia, protagonisme al teatre també –amb la col·laboració amb el grup Picadís (2012)–, a la música popular –uns concerts amb el grup Xaloc, aquest estiu–, a Guillem d'Efak, músic i poeta –*Siau qui sou* el 2016–, a les orquestres de jazz –una sessió amb els Jazz Fingers (2014)–, al gènere líric o a la música d'autor. En definitiva, avui som aquí.

Amb Jacob de Haan, al Teatre Principal de Palma (2011). Foto: Antoni Montserrat.

Traguem comptes. 175 anys, 10 bandes... I ben mirat, potser no han canviat tant les coses. D'aquí a quatre dies, el diumenge de la Darrera Fira, els 57 músics que formen la banda seran davant l'Ajuntament, esperant que arribin les autoritats de Palma, i seguiran un mateix ritual, obrir pas cap al cor de la festa. Amb himnes, per exemple. Bé n'hem sentit, segons els colors que manaven: himnes nacionals, marxes reials, l'himne de Riego, la Internacional, l'himne de la Falange, de la Legión, la Balanguera. Fins i tot la Marsellesa –«el teatro casi se vino abajo», diu el cronista[43]–, quan celebraven la victòria dels aliats el 1918. També, a propòsit de règims i polítiques, conten que Joan Xamena va ser convocat pel capità Momediano a can Ganones. Li demanà amb urgència un pasdoble per desfilar els falangistes. En veure'l que vacil·lava, li tragué un sí en dos minuts, després d'haver-li posat una pistola damunt la taula. Es titulava *Desfile azul*. I parlant d'himnes... *

*** Se sent Presente.**

I parlant d'himnes, un que és el de la nostra Setmana Santa, *Presente*, de Joan Xamena. El reconeixeu. La línia sentimental d'aquells dies acabava en dues processons, el Diumenge de Pasqua. Una, a trenc d'alba, la del Convent. Hi tocaven *Resurrección*. I l'*Al·leluia,* al cantó de la Penya, en trobar-se la Mare de Déu de ca n'Albertí amb Jesús ressuscitat. Llavors, més tard, venia l'altra, la de la Parròquia. Ara, a les nou, la banda sonora és aquesta. S'acosta la processó a Plaça: se sent *Solemnidad* *. La resta ho explicà amb paraules, que són imatge, l'amic i pregoner Miquel Cardell, avui fa dos anys[44]. Llegiu-les.

Música americana –Glen Miller, Berstein–, clàssics com Mozart, Wagner o Brahms. Dels valsos de Strauss a l'*España Cañí* o el *Paquito chocolatero*. Sarsuela, per descomptat, molta sarsuela, i balls i concerts a Plaça, enfilats al cadafal, en dies feiners molts d'anys: polques, masurques, valsos, havaneres, pasdobles, peces que anaven repetint i la gent sabia de memòria.

Eren funcions a Plaça, de Santa Càndida a les Fires, cada una o dues setmanes. S'hi ajuntava el poble, gent que volia sentir la música o passar l'estona i que, ves per on! no anava als cafès de Plaça, i d'això se'n queixaren quan s'aixecà el cadafal i perderen negoci. En els intermedis, els coets. Em contava un músic que els més joves, devers el 1975, uns dels darrers anys en què hi pujaren, varen voler veure'ls d'allà dalt mateix. Amb la primera rodella, no necessitaren escala, al·lots i instruments en un instant eren ja al lloc sagrat.

Poques hores abans, havien recorregut el Quadrat, davant o després dels gegants. Aquests darrers anys, malauradament, aquesta funció s'ha deixat de fer: la banda anava tota sola pels carrers... Conten els músics més grans que s'aturaven a fins a nou cafès abans d'arribar a Plaça i que a tots els convidaven a beure, a canvi d'una tocada. Can Pruneta, al cantó on s'ajunten el carrer Major i el de la Constitució, va ser el darrer que va bescanviar un pasdoble per una ronda als músics.

En els darrers vint anys, la participació de la banda en la festa ha perdut en popularitat però ha guanyat en qualitat musical, amb el concert més seriós i compromès de l'any, el que es fa a la placeta de Sant Bonaventura i enguany ha reunit els darrers tres directors de la formació per commemorar-ne els 175 anys d'existència.

*** Se sent Solemnidad.**

Concert de celebració dels 175 anys de la banda, amb els tres darrers directors (2017). Foto: Emilio Puga.

Malgrat tot, el caràcter popular de la banda ha estat, sens dubte, el detonant de la incorporació de molts joves. Un tarannà popular que, en conseqüència, s'ha traduït en una diversitat social, laboral i generacional dels músics que la formen. Aquest fet, constant al llarg dels temps, és un valor intrínsec, i irrenunciable, de la banda.

Ara bé, aquest tarannà popular, guanyat a pols, d'una banda arrelada en la vida del poble ha coexistit amb una integració en els corrents musicals, socials i polítics de Mallorca de tot aquest llarg període de temps. Sovint protagonistes accidentals ells mateixos, els músics han estat els que han vertebrat l'existència i la pervivència de totes aquestes bandes, durant 175 anys. Han presenciat, com qui guaita per un finestró, els camins de la nostra història. A Llucmajor, un Llucmajor amb molts de matisos, un Llucmajor ben viu.

Acompanyau-los ara per fira, acompanyau la banda i en haver-la sentida, recorreu els carrers, trescau i remenau, cercau en els aires d'avui una música que sempre hi ha bategat. La de la fermança, la dels carrers plens de gent, la de les converses. Que hi hagi banda per molts anys més. Bones fires a tots!

NOTES

Aquesta és la versió del pregó que es va llegir dia 28 de setembre de 2017, amb les fotografies que es mostraren i la música que l'acompanyava. Si, en haver-lo llegit, voleu complementar-ne la informació, podeu consultar les notes que he afegit aquí, al final. Les obres es poden sentir, en la forma abreujada que es va reproduir i també íntegrament, al canal de Youtube *La banda de Llucmajor: 175 anys de música* **https://bit.ly/2Mbj0vw.** Hi he incorporat també algunes altres peces que s'esmenten a la presentació però que no es varen reproduir per les limitacions de temps. Aprofit per agrair a Antoni Montserrat i Gabriel Thomàs l'ajuda que em varen prestar amb les fotografies i a Nicolau Jaume, amb l'enregistrament de la música.

1 Transcric aquí els dos apartats que tracten dels actes que havien de realitzar: «Tercero: Tendra obligacion dicho maestro de comparecer en todas ocaciones con sus alumnos endonde se reuna la milicia nacional despues de haber sido avisado con anterioridad por el Ayuntamiento: como igualmente deberan concurrir en todas fiestas publicas que dependan del mismo Cuerpo y ponerse bajo sus ordenes en un todo.

Cuarto: Asi mismo tendra obligacion dicho maestro de comparecer con sus alumnos (mientras el tiempo lo permita) todos los dias de fiesta que no se pueda trabajar á romper la retreta en esta Casa Consistorial y seguir tocando hasta el local destinado para escuela. Y en caso de que el Ayuntamiento acordase el buscar algunos arbitrios para ayuda del pago de dicho maestro y entre ellos acordase algunos bayles publicos tendra obligacion el mencionado maestro de comparecer con sus alumnos a tocar en dichos bayles sin gratificacion alguna».

També s'hi especifica que l'escola quedava regida per un reglament d'ordre intern que dependria del director de l'escola (càrrec que va recaure en el segon batle Antoni Taberner i Salvà) i que el consistori es faria càrrec de pagar el sou del mestre per avançat, de facilitar-li un local per a l'escola, de comprar l'instrumental i pagar les despeses per al funcionament de l'escola (Arxiu Municipal de Llucmajor (AMLL), actes municipals, 30.06.1842).

2 Malgrat que el procés de fundació de la banda de Llucmajor és el que ara hem descrit, tenim constància que, per celebrar el jurament i la promulgació de la Constitució de juny de 1837, es preveia col·locar davant de la Casa Consistorial, dia 5 d'agost, un cadafal amb un escenari per a la música (AMLL, actes municipals, 24.07.1837). A manca de més referències d'una inversió municipal per a l'adquisició d'instruments, és arriscat pensar que es tracta d'una banda com la que es va fundar el 1842. Més aviat, podria designar una agrupació circumstancial reunida per a aquella ocasió que arreplegàs músics del poble. Altres notícies anteriors apunten també a convocatòries d'instrumentistes («sujetos tocadores de instrumentos») per solemnitzar esdeveniments importants, com la proclamació de la Constitució de Cadis de 1812 (AMLL, actes municipals, 22.08.1812).

Aquests fets semblen confirmar que l'activitat musical del poble devia ser intensa aleshores perquè només 12 anys més tard de la fundació de la banda, ja tenim el testimoni d'una segona formació, que actuà, juntament amb la de la Milícia, en la declaració Dogmàtica de la Puríssima Concepció de Maria, segons s'explica al *Diario de Palma* (19 de maig de 1855).

3 AMLL, actes municipals, 15.07.1843.

4 Començaren el dia de la Immaculada amb la interpretació d'unes «sonatas escogidas» després de la proclamació davant l'Ajuntament, continuaren el vespre fins a les dotze tocant al cadafal que s'hi havia muntat i, durant dos vespres més, actuaren fins a la mateixa hora a Plaça. Hi afegiren també totes les funcions d'acompanyament a missa de les autoritats (AMLL, actes municipals, 24.11.1843).

5 AMLL, actes municipals, 25.10.1846.

6 FONT OBRADOR (1972-2001), vol. VI, p. 362-367.

7 *El Genio de la Libertad*, 8 d'abril de 1856, i *La Democracia*, 16 d'abril de 1856. Cf. ESTEVE (2009-11), vol. I, p. 176-8 i MARTORELL (2015), p. 27.

8 Podem llegir la crònica dels actes a *El Mallorquín* (22 de maig de 1858). Anys després, el 1874, el bisbe Rotes tornà a Llucmajor i tornaren a rebre'l dues bandes i tot el poble sortí al carrer. Aquestes mateixes dues bandes també serien contractades per tocar a Plaça durant les fires d'aquell any (AMLL, actes municipals, 4.10.1874).

9 Es varen publicar a la premsa uns anuncis de la venda d'instruments, partitures i faristols entre els anys 1860 i el 1861. Remetien a casa del fuster Miquel Cardell *Alegria* per aclarir-ne les condicions. En varen aparèixer fins a sis durant els mesos de juliol i agost de 1860 (*El Isleño*, 30 de juliol, 7, 13 i 16 agost, i *El Mallorquín*, 31 de juliol i 6 d'agost); llavors, ja més esporàdicament, arribam fins al darrer, a *El Mallorquín*, el 6 de maig de 1861.

10 ESTEVE (2009-11), vol. II, p. 35.

11 BARCELÓ *et al*. (2006), p. 37.

12 Aquests documents i el context de les bandes del darrer quart del segle XIX han estat analitzats amb detall a la comunicació «La música de Gabriel Verdera: testimonis d'una banda de final del segle XIX a Llucmajor», que vaig presentar a les I Jornades d'Estudis Locals de Llucmajor celebrades durant el mes de novembre de 2017. Les actes de les Jornades estan en procés de publicació.

13 Precisament els dos músics que reberen aquest obsequi seran directors de bandes en anys posteriors. Es tracta de Miquel Tomàs *Calons* i Miquel Ballester *Caranyo*. A més, s'hi citen els noms d'Antoni Jordi *Cotó* i Damià Font *Peixet*, futurs directors també.

14 Per una llista de cobraments de funcions fetes, coneixem els noms de dos difunts que foren acompanyats al cementeri per la banda el 1893: Benet *Fogó* i Francina Aina Cirerol. A més a més, la premsa de l'època va fer-se ressò de l'acte solemne d'acompanyament al cementeri del polític republicà Nicolau Taberner. No podem identificar quina banda va prendre part del multitudinari seguici –podria ben bé haver estat la de Verdera–; en tot cas, la crònica deixa testimoni de la grandiositat de la comitiva (*La Opinión*, 14 d'octubre de 1880).

15 Cf. GABRIEL (1992).

16 Les notícies de premsa i els arxius ens permeten només dibuixar un quadre aproximat de les bandes d'aquesta època, que mostra molta variabilitat en noms, associacions i adscripcions a partits o societats. La dificultat més gran sorgeix arran dels buits cronològics que dificulten seguir-ne l'evolució. Les bandes, en aquesta època, sorgien i es desfeien molt fàcilment i la seva subsistència depenia del poder econòmic dels partits o de les societats a què estaven lligades. Eren formacions poc estables, fet que incitava el moviment de músics tant entre les que ja existien com entre les de nova creació. La direcció també quedava a mercè d'aquestes turbulències, promogudes en darrera instància pels canvis en la política municipal.

17 Per al Centre de Propietaris, cf. Gabriel (1992), p. 22.

18 Font Obrador (1972-2001), vol. vi, p. 435.

19 amll, actes municipals, 17.02.1889 i *El Isleño*, 18 de febrer.

20 Sobre la inauguració del telègraf, trobam una ressenya de l'esdeveniment recollida a l'acta de la sessió plenària de dia 11 d'abril (amll, actes municipals, 11.04.1890) i, a la premsa, podem llegir les cròniques de *La Opinión* (10 d'abril) o *El Isleño* (12 d'abril). Pel que fa a la celebració del carnaval, v. *La Última Hora*, 23 de febrer de 1898. De la inauguració del velòdrom, la referència és indirecta, a través de *La Semana*, 30 de maig de 1936, on es reprodueix un article (sense més indicació que l'any, 1897) que explica amb tota mena de detalls les característiques del velòdrom i els actes de la inauguració. S'hi llegeix, textualment, «Las dos músicas de la población, unidas y confundidas en una sola amenizaron el acto tocando escogidas piezas».

21 *El Obrero Balear*, 6 de maig de 1905. Les celebracions del Primer de Maig varen tenir lloc per primera vegada a Llucmajor el 1893; després es varen reprendre el 1902 (cf. Gabriel (1992), p. 15-6).

22 És probable que substituís Antoni Mòger en la direcció de la banda dels conservadors, després de 1898; a partir del 1902 la seva banda va alternant –o compartint– les actuacions patrocinades per l'Ajuntament amb la banda dels liberals (festes del poble, funcions religioses, recepcions diverses...). La primera menció com a director correspon a les funcions de Setmana Santa i del Corpus del 1902 (amll, actes municipals, 25 maig i 6 juliol).

23 Aquesta banda, com indica la notícia d'*El Obrero Balear*, sembla que va ser, al principi, una formació circumstancial, en la qual prenien part músics d'altres societats o partits o, fins i tot, la major part dels músics de totes les bandes del poble. Ens ho fa pensar també l'alternança en el nom del director, que solia coincidir amb el nom de qui dirigia la banda del partit governant, citada generalment a la premsa com a «banda municipal», fos quina fos en aquell moment. D'aquesta manera, els poders fàctics del poble tenien contents els treballadors i no quedava cap banda en situació de privilegi sobre les altres.

24 El setmanari *Lluchmayor* (denominat inicialment *Lluchmajor*) va ser fundat pel Cercle d'Obrers Catòlics l'abril del 1912. S'imprimia a Llucmajor a la impremta de Roca, Frau i Companyia. Perdurà, sota un altre nom, *El Heraldo de Lluchmayor*, i amb postures més moderades, fins al novembre de 1923, dirigit en els darrers anys només per Antoni Roca i Creus. En els primers temps, va ser molt combatiu contra els socialistes, amb desqualificacions personals i ridiculitzacions extremes. El text sobre la banda en podria ser una mostra.

25 Font Obrador (1972-2001), vol. vii, p. 336, làm. 50.

26 13 juliol de1892. També a *El Noticiero Balear*, 4 i 6 de juny de 1892.

27 *La Almudaina*, 23 de novembre de 1895, i amll, actes municipals, 24.11.1895.

28 Tenim constància de la presència d'alguna de les bandes de Llucmajor diverses vegades a Algaida, per amenitzar les festes de Sant Jaume. Així, per exemple, el 1903 havia de posar la música durant l'amollada dels coets (*La Tarde*, 22 de juliol, i *La Almudaina*, 23 juliol). El 1906, segons confirma *La Última Hora* de dia 23 de juliol, qui la dirigia era Miquel Tomàs. Aquest és el primer testimoni que el cita com a director. Pel que fa a la Festa del Pedal del 1917, se'n conserven unes imatges a l'Arxiu del So i de la Imatge de Mallorca. N'hi ha una petita mostra, on precisament es veu la banda en la recepció de les autoritats, al canal d'aquest arxiu a Youtube (La Fiesta del Pedal (1917): S'Arenal **https://youtu.be/rR9w-kH9xyo**). Aquestes festes eren organitzades per la societat Veloz Sport Balear, creada el 1896. La primera que es va celebrar a Mallorca va tenir lloc a Son Company, a Montuïri, el 1915; després se'n feren tres a s'Arenal, durant el mes de maig dels anys successius. Les dues darreres tengueren lloc a Son Catiu (Inca, 1919) i al bosc de Bellver (1920).

29 En aquest sentit, és molt il·lustrativa l'opinió d'Antoni Noguera, músic i musicògraf ciutadà, que feia evidents els problemes de la vinculació de les bandes als ideals polítics i en criticava la dependència, en un article publicat a *La Almudaina* el 18 de juny de 1893. Aquest escrit apareix reproduït i contextualitzat a Esteve (2010), p. 18-20.

Pel que fa a la vila, en una nota manuscrita (amb l'encapçalament d'«Apuntes para hilvanar una crónica» i datada el 23 de setembre de 1947, Arxiu de la Banda de Llucmajor), Damià Font repassava l'evolució de les bandes i deixava constància que, cap allà el 1912, tenien molt poca estabilitat, depenien de l'alternança en la política i estaven formades per un nombre baix de músics, que no dedicaven, d'altra banda, el temps suficient als assajos per oferir uns mínims que qualitat.

La consciència que calia fer canvis en les bandes va ser constant durant aquests anys i, des de la segona dècada del segle xx, a Palma, es gestaren alguns intents de regeneració artística i econòmica de les bandes locals. El primer, encapçalat per Andreu Gelabert Cano el 1916, va resultar infructuós. Gelabert pretenia dignificar la professió, tant des del punt de vista econòmic com del repertori musical, però el mercantilisme arrelat a les bandes d'aquesta època, juntament amb la manca d'il·lustració dels músics –i del públic, també– varen resultar un obstacle insalvable per materialitzar el seu ambiciós projecte. Pocs anys més tard, el 1921, es creà una societat de músics, anomenada *Agrupación Musical*. En sintonia amb algunes reivindicacions de les associacions obreres, tenia com a primer objectiu la millora i reglamentació de la feina dels seus associats. Els estatuts de la societat s'aprovaren el 1921 i disposaven, entre d'altres aspectes, la confecció d'una tarifa de preus mínims, que tenim preservada per als anys 1921 i 1928 (aquesta darrera, amb tota mena de detalls sobre la tipologia dels actes i el nombre de músics que hi prenien part). Cf. Esteve (2009-2011), vol. ii, p. 63-89.

30 Notícies a *La Almudaina*, 24 agost, 24 setembre i, sobretot, 19 octubre de 1920. Cf. Barceló *et al.* (2006), p. 77. El concert va tenir lloc dia 17 d'octubre a la placeta de Sant Bonaventura. No va ser sota la modalitat de concurs, com en principi estava previst i era tan popular en aquella època, sinó d'exhibició perquè només s'hi havia inscrit una banda. La banda de Llucmajor va ser conduïda pels tres músics que després havien de dirigir-la per torns, Damià Font, Antoni Jordi i Miquel Tomàs.

31 L'argumentació del cap visible del partit socialista a l'Ajuntament, Miquel Monserrat Parets, deixa veure la desconfiança del seu partit a aconseguir amb aquesta unificació una banda totalment desvinculada de les vicissituds polítiques. Els capricis dels governants de torn i el caciquisme que havia guiat la creació i el desenvolupament de les activitats musicals de l'època n'eren l'aval. Per a la proposta d'unificació i per a la discussió sobre la creació de la banda i la redacció dels reglaments de funcionament, cf. AMLL, actes municipals, 28.03.1921 i 25.04.1921.

32 ESTEVE (2009-11), vol. II, p. 89-93. *La Almudaina*, 22, 25 i 29 de juny de 1921. En un festival escolar celebrat durant aquestes Fires i Festes de Palma, es va estrenar l'*Himne mallorquí*, amb lletra de M. Antònia Salvà i música de Bernat Salas. Cf. ESTEVE, *ibid.,* p. 89 i JAUME i CAMPANER, Miquel; LLADÓ i ROTGER, Francesc. «La història d'Inca contada als infants per Joan Capó Valls de Padrinas», dins *XVII Jornades d'Estudis Locals: Inca, 2016*. Inca: Ajuntament 2017, p. 191-209.

33 *La Almudaina*, 1 de juliol de 1925.

34 Aparegueren ressenyes sobre la creació de l'*Orfeón Lluchmayorense* a l'*Heraldo de Lluchmayor*, 6 de maig de 1922, i a *La Almudaina*, 15 d'agost de 1922.

35 Aquesta banda no tenia permís d'actuar ni d'assajar per part de l'Ajuntament, ni tan sols al local de la societat a què estava afiliada, el Centro Regionalista. Finalment, va ser autoritzada per assajar dimarts i divendres de 20 a 23 h en un local del carrer del Saló (cf. FONT OBRADOR (1972-2001), vol. VII, p. 449). El reglament apareix reproduït parcialment a FONT OBRADOR, *ibid.* p. 450-2. El text íntegre a Arxiu del Regne de Mallorca, associacions 1626, 2081.

36 Ja des de final de la primera dècada del segle XX, varen venir d'Amèrica noves modes musicals, difoses per la ràdio, la premsa i el cinema. Els aires de modernitat arribaren també a Mallorca i el món de les associacions musicals va viure aleshores la irrupció de les orquestrines i grups de ball modern, que en algunes ocasions varen ocupar el lloc de les formacions bandístiques que havien amenitzat els balls i altres actes similars. Antoni Salvà *Boter* explicava que durant les festes de Santa Càndida de 1929, a més del ball amb música de la banda a Plaça, a l'Ajuntament va actuar l'*Orquestina Mallorca*, de Palma. Un any després, a Llucmajor, se'n seguiren les passes i sorgí l'*Orquestina Lluchmayor* (*Sa Veu de Llucmajor*, 1981, n. 0, primera quinzena de setembre; FONT OBRADOR (1972-2001), vol. VII, p. 452-460).

37 *La Semana* va ser un altre setmanari d'informació local que es va publicar a Llucmajor, entre el 4 de gener i el 28 de novembre de 1936, a l'impremta que Jaume Salvà *Capser* tenia al carrer del Born. Hi feia feina Joan Xamena i hi tenia un paper molt actiu en la redacció de les notícies i editorials. No es va privar de deixar-hi escrites opinions molt crítiques sobre la cultura musical del poble, com per exemple a l'editorial de dia 25 de gener.

38 Durant la Segona República espanyola, moltes bandes havien quedat sota la protecció dels ajuntaments i tenien l'estatus de municipals. Una de les intervencions duites a terme per regular aquestes associacions va ser crear el Cos Tècnic de Directors de Bandes (20 de desembre de 1932). Hi quedaren adscrits els directors llucmajorers Antoni Sastre i Damià Font, aquest darrer en situació d'excedència. Per als actes de celebració de la presa de possessió del primer president de la República, cf. AMLL, actes municipals, 10.12.1931. A final d'aquell any, s'acordà gratificar els músics per l'excés de feina que els havia ocasionat el canvi de règim (AMLL, actes municipals, 31.12.1931). Podeu trobar la fotografia de la participació en la col·locació de la primera pedra de la nova escola, a FONT OBRADOR (1972-2001), vol. VII, p. 336, làm. 52. Per als altres actes citats, aporta els testimonis la publicació *La Semana,* 2 de maig i 20 de juny de 1936.

39 *La Semana*, 1 d'agost de 1936.

40 *Llucmajor de Pinte en Ample*, n. 38, octubre de 1984, p. 29.

41 Si no se n'indica el contrari, la documentació d'aquesta època en endavant prové de l'arxiu de la banda de Llucmajor. A més a més, molta informació sobre aquests anys ha sorgit de les converses i entrevistes enregistrades amb músics i altres persones que ja han conegut o protagonitzat aquests setanta darrers anys d'història de la banda. Els torn a expressar aquí el meu sincer agraïment.

42 A partir de gener de 2018, la direcció de la banda va passar a Bartomeu Aulí Ginard.

43 Font Obrador (1972-2001), vol. VII, p. 136.

44 Cardell, Miquel. *Un pregó pop? Notes per a una sentimentalitat llucmajorera.* Pregó de Fires 2015. Ajuntament de Llucmajor, 2016, p. 38-9. Podeu consultar-ne també l'edició electrònica a la pàgina web de l'Ajuntament **http://www.llucmajor.org/documents/pregons-fires.html.**

BIBLIOGRAFIA

- Adam Ferrero, Bernardo. *Las bandas de música en el mundo.* València, 2002.
- Barceló Crespí, Maria; Melià Barceló, Francesc; Nicolau Sastre, Marta; Ballester Melià, Joan. *La Filharmònica Porrerenca. Estudi històric. 1856-2006.* Porreres, 2006.
- Cabot Rosselló, Salvador (coord.). *El convent de Sant Bonaventura de Llucmajor.* Llucmajor, 1993.
- Esteve, Josep-Joaquim. *Història de les bandes de música de Mallorca.* Palma: Consell Insular de Mallorca, 2009-2011. 2 vol.
- Esteve, Josep-Joaquim. *Que soni la banda!* Palma: Edicions Documenta Balear, 2010.
- Font Obrador, Bartomeu. *Historia de Llucmajor.* Llucmajor: Ajuntament de Llucmajor, 1972-2001. 9 vol.
- Gabriel, Pere. *Llucmajor i les associacions populars i obreres, 1866-1916.* Pregó de Fires de 1991. Llucmajor, 1992.
- Ginard Puigserver, Maria. «La música de Gabriel Verdera: testimonis d'una banda de final del segle xix a Llucmajor». Actes de les i Jornades d'Estudis Locals de Llucmajor de 2017 (en premsa).
- Guasp Cerdá, Sebastián; Font Obrador, B. *Monografía del templo de Nuestra Señora de la Lactancia* y *Documentación histórica.* i *Centenario de la primera Iglesia (1896-1996).* Llucmajor, 1996.
- Martín rimada, Margalida. *La banda de música de Llucmajor: cent-cinquanta anys (1842-1992).* Llucmajor: 1992.
- Martorell Fullana, Catalina Maria. *El republicanisme federal i la cultura liberal democràtica a Mallorca (1840-1900).* Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, 2015.

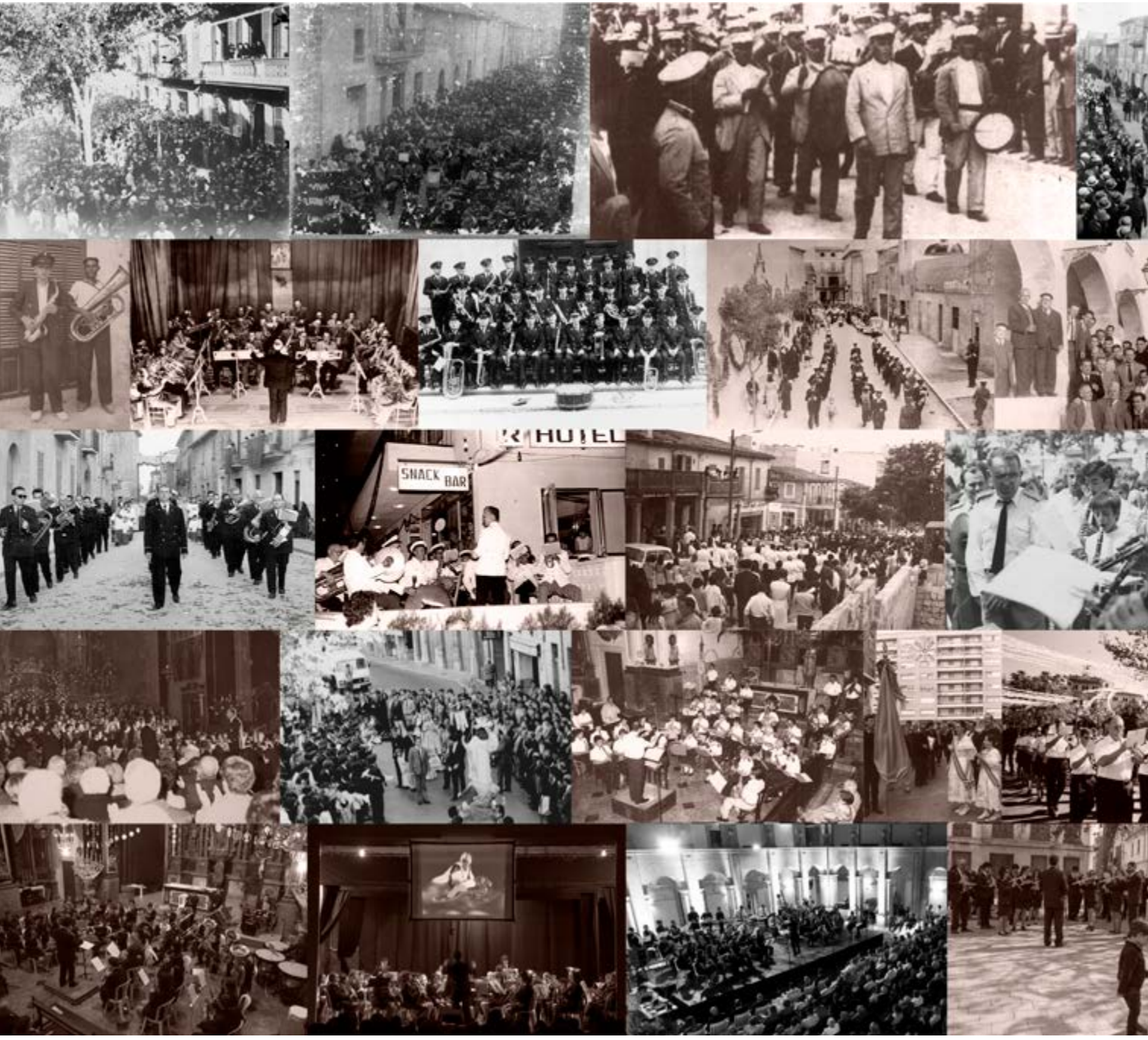
SNACK BAR

SUMARI

Presentació 7

La banda de Llucmajor: 175 anys de música (1842-2017) 11

Notes 49

Bibliografia 55

Publicacions
Cultura

Ajuntament de **Llucmajor**
www.llucmajor.org